

Beroendeframkallande läkemedel i primärvården

Innehåll

Syfte och omfattning	1
Bakgrund	1
Gemensamt förhållningssätt	2
Drop-in och jourmottagning:	2
Vid misstanke om missbruk.....	2
Tänk på.....	3
Informera ALLTID patienten om.....	3
Vid förnyelse av recept för beroendeframkallande läkemedel	3
Dokumenthistorik	4

Syfte och omfattning

Rutinen beskriver ett gemensamt förhållningssätt i Nära vård och hälsa för säker förskrivning av beroendeframkallande läkemedel.

Bakgrund

Beroendeframkallande läkemedel har, rätt använda, en given plats i specifika sjukdomsbehandlingar. Felaktig och eller för hög utskrivning av beroendeframkallande läkemedel innebär en allvarlig medicinsk risk. Alla förskrivare har ansvar för att den vård och behandling som ges är säker och evidensbaserad.

Med ett gemensamt förhållningssätt vid förskrivning av beroendeframkallande läkemedel får patienterna samma besked oavsett vilken vårdcentral eller kanal som de använder för kontakter med vården.

Risken för att olika enheter kontaktas och utnyttjas i missbrukssyfte minskar. Skapa därför ett gemensamt förhållningssätt genom dialog i personalgruppen. I ärenden med risk för beroendeställning mellan läkare patient, det vill säga om läkaren känner sig "tvingad" att förskriva, ta hjälp av kollegor och chef för second opinion.

Gemensamt förhållningssätt

Inför all förskrivning av beroendeframkallande läkemedel:

- Överväg i första hand andra behandlingsmöjligheter än läkemedel.
- Bedöm alltid tidigare och eller aktuellt missbruk.
- Kontakta klinisk apotekare vid behov av stöd för läkemedelsgenomgång.
- Tidigare uttag bör kontrolleras vid minsta tveksamhet och vid upprepad förskrivning, för detta krävs patientens samtycke.

Tre sätt finns:

- 1) Förskrivningskollen, e-Hälsomyndigheten
 - 2) Pascal (gäller för alla, även de som inte har dosförskrivning) eller
 - 3) NPÖ, Nationell patientöversikt.
- Fast läkarkontakt ska i möjligaste mån förnya beroendeframkallande läkemedel. Vid förskrivning till annan läkares patient, förskriv alltid minsta förpackning och gör en återföring till ordinarie läkare.
 - Undvik att boka förskrivning av beroendeframkallande läkemedel till vikarier eller hyrläkare.
 - Som grundregel förnyas inte recept på beroendeframkallande läkemedel till patienter listade vid annan vårdcentral. Hänvisa patienten till sin vårdcentral eller fasta läkarkontakt, eller uppmana till listning på fast läkarkontakt.
 - För svårhanterade patienter ska planerade läkarbesök med kontinuitet bokas. Överväg också behov och möjlighet av att vara två personal vid besöket.
 - All beställning (till exempel. via brev och e-tjänster) av beroendeframkallande läkemedel ska bedömas individuellt enligt denna rutin inför varje ny förskrivning.

Drop-in och jourmottagning

- Vid drop-in eller jourmottagning undvik i möjligaste mån förskrivning, alternativt förskriv minsta förpackning till en för vårdcentralen okänd patient.
- Beroendeframkallande läkemedel ska aldrig delas ut på jourmottagning (undantag vid palliativ vård).

Vid misstanke om missbruk

Vid misstanke om onödig, orimlig eller ökande förskrivning ska sjuksköterska alltid rådgöra med förskrivare. Upprepade förskrivningar, stora mängder och samtidig förskrivning av flera olika preparat bör inge misstanke på överkonsumtion eller felaktigt bruk. Både sjuksköterska och läkare har ansvar att bedöma förskrivningsintervall och utskrivna mängder och har rätt att neka patienten fortsatt förskrivning vid misstanke om överförskrivning eller om patienten inte ger samtycke till bedömning av uttagna läkemedel. Vid svårbedömda ärenden bör även verksamhetschefen informeras för diskussion med förskrivande läkare för stöd och riktade åtgärder. Exempel på åtgärder

kan vara att anvisa en annan fast läkarkontakt, lägga upp alternativ behandlingsplan, skapa en nedtrappningsplan eller sätta upp ett behandlingskontrakt.

Tänk på

- Var generös med att utreda sömnstörningar – att förskriva insomningsläkemedel är ingen lösning på längre sikt.
- Kalla till SIP (Samordnad Individuell Plan) eller vårdplanering vid svårbedömda ärenden där flera aktörer medverkar i patientens vård.
- Sök hjälp av Beroendeenheten för samarbete eller remiss för övertagande vid svårbedömda ärenden och komplicerade nedtrappningsplaner.
- Förskriv minsta förpackning. Sträva efter lägsta effektiva dos under kortast möjliga tid.
- Beskriv tydligt i journalen indikation och behandlingsperiod.
- Ställ krav och boka tid till annan relevant profession till exempel fysioterapeut, kurator, psykolog. Tänk även på andra aktiviteter som sömnskola.
- För ökad trygghet – var gärna två!

Informera alltid patienten om

Det är viktigt att alltid informera patienten om:

- Risker med beroendeframkallande läkemedel i kombination med alkohol.
- Läkemedlets missbrukspotential.
- Plan för förskrivning, uppföljning, nedtrappning och utsättning.
- Att läkemedlet kräver säker förvaring
- Vid bruten överenskommelse av avtal eller plan nekas förnyelse, vilket även gäller vid borttappande av recept eller läkemedel.

Vid förnyelse av recept för beroendeframkallande läkemedel

Tänk på följande vid förnyelse av recept:

- Kartlägg om indikationen kvarstår och gör en bedömning av effekt. Överväg alltid plan för nedtrappning eller utsättning och alternativ behandling.
- Finns andra skäl till att man önskar få läkemedlet förskrivet? Är det patienten själv som konsumerar läkemedlet?
- Läs **alltid** journal och läkemedelslista innan förnyelse av recept. Planering ska finnas!
- Sjuksköterska skall ha räknat expeditionsintervall och läst journal innan recept sätts upp i läkartidboken. Vid misstanke om överkonsumtion bör även uttagna läkemedel bedömas via Förskrivningskollen eller motsvarande.
- Förskriv rimlig storlek på förpackning med relevant expeditionsintervall.

- Boka alltid in uppföljning per telefon, video eller återbesök.
- Överväg dosförskrivning vid långtidsbehandling.
- Journalför alla förändringar av ordination samt följsamhet till plan.

Dokumenthistorik

Datum:

2025-03-13 Granskat och uppdaterat av Anna Ekman, apotekare och Johan Wallström, chefsläkare. Begreppet "primärvård" ersatt med "Nära vård och hälsa". Kontaktsätt uppdaterade med videobesök. Formuleringen "förskrivningsintervall" ersatt med "expeditionsintervall".

2021-07-19 Granskat av Anna Ekman, apotekare och Staffan Anderberg distriktsläkare. Läkemedelsförteckningen ersatt med Förskrivarkollen. Stöd från klinisk apotekare vid behov tillagt. Möjlighet att neka förskrivning förtydligad.